МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему **ПРОБЛЕМА ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ У РОМАНІ МАРІУША УРБАНЕКА «ГЕНІАЛЬНІ. ЛЬВІВСЬКА МАТЕМАТИЧНА ШКОЛА»: МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ**

Виконав студент 2 курсу, гр. 8.0353-мк-дн
спеціальності 035 «Філологія»
спеціалізації 035.033 «Слов'янські мови та література
(переклад включно), перша – польська»
освітньо-професійної програми
«Переклад та міжкультурні комунікації»
_____В. Г. Кривенко

Керівник _____к. філол. н., доц. Бондаренко І.С.
Рецензент_____к. філол. н., доц. Меркулова О. В.

2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет *філологічний*
Кафедра *слов'янської філології*
Освітній рівень *магістр*
Спеціальність *035 «Філологія»*
Спеціалізація *035.033 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша –польська»*
Освітня програма *«Переклад та міжкультурні комунікації»*

З А Т В Е Р Д Ж У Ю
Завідувач кафедри
слов'янської філології
Павленко І. Я.
_____
"___" _____20__року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Кривенку Валерію Геннадієвичу

1. Тема роботи: «*Проблема історичної правди у романі Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»: мовностилістичні особливості»*, керівник роботи *Бондаренко Ірина Станіславівна,* кандидат філологічних наук, доцент, затверджені наказом ЗНУ від 26 лютого 2024 року № 340-с.
2. Термін подання студентом роботи – 01.11.2024 р.
3. Вихідні дані до роботи: тексти художніх творів українською та польською мовами, монографії та статті, присвячені аналізованій проблемі.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) визначити теоретико-методологічні основи сучасної художньої документалітики; 2) окреслити термінологічний статус художньої документалістики; 3) дослідити типологію сучасної документалістики та її жанрово-стильові особливості; 4) схарактеризувати сюжетно-композиційне моделювання художньої дійсності у творі М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»; 5) проаналізувати авторську концепцію біографічного образу у творі М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»; 6) визначити мовностилістичні засоби репрезентації історичної правди в історичній біографічній хроніці М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»; 7) дослідити репрезентацію математичної термінології у біографічній оповіді М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа».

5. Консультації розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Бондаренко І.С.	07.03.2024	07.03.2024
Перший, другий розділ	Бондаренко І.С.	19.04.2024	19.04.2024
Третій розділ	Бондаренко І.С.	29.05.2024	29.05.2024
Висновки	Бондаренко І.С.	25.09.2024	29.05.2024

7. Дата видачі завдання *07.03.2024 р.*

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів написання дипломної Роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	березень-квітень 2024 р.	виконано
2	Аналіз науково-критичної літератури з обраної проблеми	травень 2024 р.	виконано
3	Вступ	червень 2024 р.	виконано
4	Теоретико-методологічні аспекти сучасної художньої документалістики	вересень 2024 р.	виконано
5	Авторська стратегія конструювання історичної правди в історичній біографічній хроніці Маріуша Урбанека «Геніальні. львівська математична школа»	серпень 2024 р.	виконано
6	Мовностилістичні засоби репрезентації історичної правди в історичній біографічній хроніці Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»	вересень 2024 р.	виконано
7	Висновки	жовтень 2024 р.	виконано
8	Оформлення роботи	листопад 2024 р.	виконано
9	Захист роботи	грудень 2024 р.	

Студент(ка) _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи_____ І. С. Бондаренко
(підпис)

Нормоконтроль пройдено.

Нормоконтролер_____І. Л. Мацегора
(підпис)

РЕФЕРАТ

Текст кваліфікаційної роботи магістра 54 сторінки, 54 джерел.

Об'єктом дослідження постає історико-біографічній хроніці Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа».

Предмет дослідження – мовностилістичні засоби творення історичної правди в історичній біографічній хроніці Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа».

Мета роботи – дослідження мовностилістичних параметрів конструювання історичної правди в історичній біографічній хроніці Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа», вивчення мультикультуралізму як специфічної ознаки історичної документалістики.

Під час написання роботи передбачається виконання таких ЗАВДАНЬ:

1) визначити теоретико-методологічні основи сучасної художньої документалітики;

2) окреслити термінологічний статус художньої документалістики

3) дослідити типологію сучасної документалістики та її жанрово-стильові особливості;

4) схарактеризувати сюжетно-композиційне моделювання художньої дійсності у творі М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»;

5) проаналізувати авторську концепцію біографічного образу у творі М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»;

6) визначити мовностилістичні засоби репрезентації історичної правди в історичній біографічній хроніці М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»;

7) дослідити репрезентацію математичної термінології у біографічній оповіді М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа».

Актуальність роботи зумовлена соціокультурною та науковою «ревізіями» спільної історичної спадщини України і Польщі, напрацюванні комунікативних стратегій інтерпретації обопільних фактів минулого, виробленні чітких орієнтирів у переосмисленні багатокультурного надбання українських арелів творення спільної історії, зосібна, Львова як потужного математичного центру європейської науки.

Методи дослідження – культурно-історичний метод для дослідження авторського художнього осмислення історичних фактів та постатей; історико-типологічний метод для встановлення авторського конструювання історичної правди; гіпотетико-дедуктивний метод, який визначив добір фактичного матеріалу; метод аналізу словникових дефініцій, за допомогою якого ми виявили специфіку мовностилістичного відтворення історичної правди у сучасній українській і польській мовах; жанрово-стилістичний метод, який уможливив визначення кореляції між жанровою формою та стилістичними засобами.

Наукова новизна магістерської роботи полягає у тому, що вперше у вітчизняних філологічних студіях подається комплексний аналіз мовностилістичних та жанрово-стильових особливостей конструювання

феномену історичної правди в художній біографічній оповіді у творі Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа».

Сфера застосування: матеріали роботи можуть бути використані при підготовці лекційних курсів із порівняльного літературознавства, теорії літератури, історії національних літератур (української та польської).

Ключові слова: ІСТОРИЧНА ПРАВДА, ДОКУМЕНТАЛІСТИКА, ХУДОЖНЯ БІОГРАФІЧНА ХРОНІКА, ЖАНР, СТИЛЬ, МАТЕМАТИЧНІ ТЕРМІНИ, ХРОНОТОП, ОКУПАЦІЯ, ТРАВМА, КОЛЕКТИВНА ПАМ’ЯТЬ, ГЕНОЦИД.

ABSTRACT

Magister qualification work «The problem of historical truth in Mariusz Urbanek's novel «Geniuses. Lviv Mathematical School": Linguistic Stylistic Features» contains 54 pages. To perform the work 54 scientific sourses were treated.

The object of research is the concept of historical truth in Mariusz Urbanek's historical and biographical chronicle «Geniuses. Lviv Mathematical School».

The subject of the study is linguistic and stylistic means of creating historical truth in the historical biographical chronicle of Mariusz Urbanek «Geniuses. Lviv Mathematical School».

The purpose of the research is to study the linguistic and stylistic parameters of the construction of historical truth in the historical biographical chronicle of Mariusz Urbanek «Geniuses. Lviv Mathematical School», the study of multiculturalism as a specific feature of historical documentary.

During the writing of the paper, the following **TASKS** are expected to be performed:

1) to determine the theoretical and methodological foundations of modern artistic documentary;

2) outline the terminological status of artistic documentary

3) to investigate the typology of modern documentary and its genre and style features;

4) to characterize the plot-compositional modeling of artistic reality in M. Urbanek's work «Genius. Lviv Mathematical School»;

5) analyze the author's concept of the biographical image in the work of M. Urbanek «Genius. Lviv Mathematical School»;

6) to determine linguistic and stylistic means of representing historical truth in M. Urbanek's historical biographical chronicle «Geniuses. Lviv Mathematical School»;

7) to investigate the representation of mathematical terminology in M. Urbanek's biographical story «Geniuses. Lviv Mathematical School».

The relevance of the work is determined by the socio and cultural and scientific «revisions» of the common historical heritage of Ukraine and Poland, the development of communicative strategies for the interpretation of mutual facts of the past, the development of clear guidelines for the rethinking of the multicultural heritage of the Ukrainian areles of creating a common history, including Lviv as a powerful mathematical center of European science.

Research methods – a cultural and historical method for researching the author's artistic understanding of historical facts and figures; historical and typological method for establishing the author's construction of historical truth; the hypothetical-deductive method, which determined the selection of actual material; the method of analysis of dictionary definitions, with the help of which we discovered the specificity of linguistic stylistic reproduction of historical truth in modern Ukrainian and Polish languages; genre-stylistic method, which made it possible to determine the correlation between genre form and stylistic means.

The scientific **novelty** of the master's work is that, for the first time in domestic philological studies, a comprehensive analysis of linguistic and genre-stylistic features of the construction of the phenomenon of historical truth in an artistic biographical narrative in the work of Mariusz Urbanek «Genius. Lviv Mathematical School».

The scope: the materials of the work can be used in the preparation of lecture courses on comparative literature, theory of literature, history of national literatures (Ukrainian and Polish).

Key words: HISTORICAL TRUTH, DOCUMENTARY, ARTISTIC BIOGRAPHICAL CHRONICLE, GENRE, STYLE, MATHEMATICAL TERMS, CHRONOTOPE, OCCUPATION, TRAUMA, COLLECTIVE MEMORY, GENOCIDE.

ЗМІСТ

ВСТУП…….. 9
РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ДОКУМЕНТАЛІСТИКИ …….. 13
1.1 Термінологічний статус художньої документалістики……... 13
1.2 Типологія сучасної документалістики…….. 18
Висновки до розділу 1…….. 22

РОЗДІЛ 2
АВТОРСЬКА СТРАТЕГІЯ КОНСТРУЮВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПРАВДИ В ІСТОРИЧНІЙ БІОГРАФІЧНІЙ ХРОНІЦІ МАРІУША УРБАНЕКА «ГЕНІАЛЬНІ. ЛЬВІВСЬКА МАТЕМАТИЧНА ШКОЛА»……..... 23
2.1 Сюжетно-композиційне моделювання художньої дійсності у творі М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»: історичний контекст …… 23
2.2 Львів у фокусі авторської уваги: історичні хроніки міжвоєнного українського міста 30

Висновки до розділу 2…… 34

РОЗДІЛ 3
МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ІСТОРИЧНОЇ ПРАВДИ В ІСТОРИЧНІЙ БІОГРАФІЧНІЙ ХРОНІЦІ МАРІУША УРБАНЕКА «ГЕНІАЛЬНІ. ЛЬВІВСЬКА МАТЕМАТИЧНА ШКОЛА» 36
3.1 Лінгвостилістична специфіка психологізації героїв…….. 36
3.2 Математичні терміни в біографічній хроніці М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»…….. 40

Висновки до розділу 3…….. 44
ВИСНОВКИ…… 45
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ…… 48

ВСТУП

Проблема історичної пам’яті, травми та правди набуває особливого звучання під час російсько-української війни. Наразі українське суспільство переживає найбільшу після Другої світової війни гуманітарну катастрофу, події і постаті якої будуть знаходити художнє відображення в літературному художньому дискурсі. Твір М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа» розповідає про найдраматичніший період української та світової історії – лихоліття Першої і Другої світових воєн та радянської окупації Львова. Автор відтворює передвоєнні соціальні настрої й культурну атмосферу українського міста крізь призму особистого життя і наукової діяльності львівських математиків.

Друга світова війна постає тією подією, яка кардинально трансформувала історію цивілізації і, здавалося б, дала людству пересторогу щодо наслідків геноциду цілих етнічних і соціальних груп, руйнації міст і кордонів, нищення пам’яті. Українсько-польські відносини репрезентують складні питання конфліктних пам’ятей про події спільної історії. Художнє переосмислення історичних подій позначений локально-транснаціональними вимірами, що охоплюють множинність контроверсійних наративів, соціальних стереотипів, які стають на заваді діалогу довкола травматичних сторінок минулого. «Для успішної і прозорої співпраці між різними акторами багатокультурної спадщини важливо долати наявні упередження та поділи. Часто на перешкоді цим процесам стає конфліктна пам’ять про минуле, коли різні інтерпретації одних подій існують паралельно та сприймаються як взаємозаперечні, наприклад, «герої» однієї групи сприймаються як «злочинці» іншої і навпаки», – зауважують розробники праці «Складні сторінки спільної історії [28, с. 1].

Актуальність роботи зумовлена соціокультурною та науковою «ревізіями» спільної історичної спадщини України і Польщі, напрацюванні комунікативних стратегій інтерпретації обопільних фактів минулого, виробленні чітких орієнтирів у переосмисленні багатокультурного надбання українських

арелів творення спільної історії, зосібна, Львова як потужного математичного центру європейської науки.

Контроверсія «привласнення» історичних постатей культурами зі спорідненою історією закладена, зосібна, і в дискурс літературної критики книги М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа». Так, польський математик Л. Маліграндa зазначає: «Книга Урбанека має великий потенціал для популяризації нашої науки, оскільки знання пересічного поляка про польських вчених світового рівня обмежуються Миколою Коперником та Марією Склодовською-Кюрі (до речі, останню лише зрідка асоціюють із Польщею). Історію Стефана Банаха та феномен львівської школи математики теж варто знати. Книга Урбанека є прикладом хорошої реклами математики для простих людей, тому що вона написана дуже елегантною польською мовою і досить легко читається» [48, с. 106].

Українська дослідниця І. Золотар вказує на ще один історіографічний аспект проблеми: «У польській історіографії радянський період в біографії науковців або замовчується, або згадується мимохідь і дуже поверхово. В українській історіографії найбільше проблем виникає з оцінкою діяльності гуманітаріїв, натомість діяльність науковців технічних спеціальностей у радянський період серйозних дискусій і суперечок не викликає. Справжнім викликом можуть стати трактування ролі науковців, присутніх і важливих як для польського, так і для українського наративів» [17, с. 56].

Об’єктом дослідження постає історико-біографічна хроніка Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа».

Предмет дослідження – мовностилістичні засоби творення історичної правди в історичній біографічній хроніці Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа».

Мета роботи – дослідження мовностилістичних параметрів конструювання історичної правди в історичній біографічній хроніці Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа», вивчення мультикультуралізму як специфічної ознаки історичної документалістики.

Під час написання роботи передбачається виконання таких ЗАВДАНЬ:

1) визначити теоретико-методологічні основи сучасної художньої документалітики;

2) окреслити термінологічний статус художньої документалістики

3) дослідити типологію сучасної документалістики та її жанрово-стильові особливості;

4) схарактеризувати сюжетно-композиційне моделювання художньої дійсності у творі М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»;

5) проаналізувати авторську концепцію біографічного образу у творі М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»;

6) визначити мовностилістичні засоби репрезентації історичної правди в історичній біографічній хроніці М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»;

7) дослідити репрезентацію математичної термінології у біографічній оповіді М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа».

Методи дослідження – культурно-історичний метод для дослідження авторського художнього осмислення історичних фактів та постатей; історико-типологічний метод для встановлення авторського конструювання історичної правди; гіпотетико-дедуктивний метод, який визначив добір фактичного матеріалу; метод аналізу словникових дефініцій, за допомогою якого ми виявили специфіку мовностилістичного відтворення історичної правди у сучасній українській і польській мовах; жанрово-стилістичний метод, який уможливив визначення кореляції між жанровою формою та стилістичними засобами.

Практичні результати дослідження сприятимуть розумінню історико-культурних процесів, що відбувалися у польсько-українських відносинах у першій половині XX ст. Отримані результати можуть бути використані у перекладацькій практиці, а також під час викладання курсів історії польської літератури для студентів освітньої програми «Польська мова і література, друга – англійська».

Наукова новизна. Наукова новизна магістерської роботи полягає у тому, що вперше у вітчизняних філологічних студіях подається комплексний аналіз мовностилістичних та жанрово-стильових особливостей конструювання феномену історичної правди в художній біографічній оповіді у творі Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа».

Структура роботи. Магістерська робота складається з наступних розділів: Вступ, Розділ 1 (Теоретико-методологічні аспекти сучасної художньої документалістики), Розділ 2 (Авторська стратегія конструювання історичної правди в історичній біографічній хроніці Маріуша Урбанека «Геніальні. львівська математична школа»), Розділ 3 (Мовностилістичні засоби репрезентації історичної правди в історичній біографічній хроніці Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»), Висновки, Список використаної літератури, Додатки.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ДОКУМЕНТАЛІСТИКИ

1.1 Термінологічний статус художньої документалістики

У сучасному літературному процесі художня документалістика посідає особливе місце, транслюючи авторські інтерпретації історичних фактів, постатей та процесів. На початку XXI ст. художня документалістика зазнає суттєвих жанрово-стильових трансформацій. На цю обставину, зосібна, вказує М. Варикаша: «Кінець XX – початок XXI століття ознаменувався стрімким зростанням інтересу до так званої документалістики, пророкуючи їй першорядне місце у культурному просторі в найближчому майбутньому. Сучасні дослідники, вивчаючи феномен документалістики в літературі, часто поруч використовують такі терміни як «документалістика», «фактографія», «література факту» або «література nonfiction». Проте, якщо чимало спроб дати визначення «документалістиці» існує, інші терміни слугують лише час від часу контекстуальними синонімами або характеристиками схожих, хоча й не однакових явищ» [5, с. 28].

Багатогранність й різноплановість документалістики спричиняє дискусії навколо термінологічного статусу самого поняття. Так, «класичний» вимір документалістики репрезентовано в «Українській літературній енциклопедії»: «Документальна література, документалістика – твори художньо-публіцистичних, науково-художніх і художньо-документальних жанрів, в основу яких покладено документальні матеріали, подані повністю або частково чи відтворені у вигляді вільного викладу» [26, с. 85].

О. Галич вважає основними жанрово-стильовими маркерами художньої документалістики авторське осмислення певних суспільно-політичних подій / життя реальної історичної особи / проблеми, залучення архівних документів, співвіднесення «власного духовного досвіду автора із внутрішнім світом героїв» [10], соціально-психологічний зміст героїв твору. Дослідник виокремлює три

напрями художньої документалістики: мемуаристику, художню біографію та письменницьку публіцистику.

А. Галич зазначає: «документально-художня література», «документальна література» (інколи просто «документалістика») відоме з 20-х років минулого століття, хоча паралельно вживалися терміни «фактографія», «література факту». Термін «документалістика» зрідка використовували літературознавці радянської доби стосовно творів, які будувалися на основі документів і реальних фактів (щоденників, нотаток, біографій, автобіографій, мемуарів, публіцистичних текстів тощо). І лише через півстоліття, у 70-і й подальші роки XX ст. ним активно стали користуватися науковці колишнього Радянського Союзу. Його використовують і західноєвропейські вчені» [10, с. 2].

Водночас у світовій науці літературознавці послуговуються термінами «nonfiction» («non-fiction») або література факту «literature of fact». Наразі помічаємо тенденцію до ототожнення понять «художня документалістика» та «література нонфікшн». Так, М. Варикаша, на нашу думку, хибно зауважує: «У зарубіжному літературознавстві, зокрема таких країн, як Італія, Великобританія, США, Канада, Австралія тощо, вчені знайшли компромісний варіант і використовують поняття «non-fiction», розуміючи при цьому літературу, прийняту традиційно називати у країнах СНД «документальною» [5, с. 30]. Такої ж точки зору дотримується О. Колінько й інтепретує нонфікшн як феномен сучасної белетристики, що поєднує особливості травелогу, психологічної і філософської прози [20, с. 76].

Утім, поняття «nonfiction», «literature of fact» мають суттєві диференціації в англійськомовному світі й конфронтують з вітчизняними потрактуваннями художньої документалістики. Так, датський дослідний Гейр Фарнер у праці «Literary Fiction: The Ways We Read Narrative Literature» (2014) апелює до нової когнітивної моделі літератури як засобу комунікації, системно пояснюючи, як «працює» літературна фантастика та література нонфікшн. У полі зору ученого коло таких структурних елементів твору, як намір, функція, оцінка, саспенс

(англ. suspénse – невизначеність, неспокій, тривога очікування, призупинення; від лат. suspendere – підвішувати), домисел і вимисел, ролі автора й наратора.

Г. Фарнер резюмує, що найбільша різниця між художньою та науковою літературами полягає в намірі автора – «відправника», бути «лояльним до правди» [51, с. 23]. «Художні тексти не мають на меті передавати факти у точній відповідності історичним реаліям, оскільки єдиний зв'язок між вигадкою та реальністю непрямий і полягає в подібності», – зауважує дослідник [51, с. 23].

Учений стверджує, що вся інформація, яку ми отримуємо про текст, є тією, що міститься у самому тексті, адже «текст виникає одночасно з оповіддю, він є частиною наративного акту і водночас його результатом, як єдине свідчення завершеного процесу оповіді» [51, с. 33]. Отже, взаємодія між дискурсом тексту та читачем є «єдиним свідченням завершеного процесу оповіді» [51, с. 34]. Інформація, ретрансльована читачеві, була відфільтрована автором тексту, і тому спосіб, у який ми інтерпретуємо дії в художніх текстах, обов'язково є упередженим авторською подачею. Г. Фарнер критикує теорії про те, що «вигадана» правда є «лише питанням лінгвістичного сприйняття, заснованого на риториці» [51, с. 44].

У концепції Г. Фарнера нонфікшн – це будь-який документ або медіаконтент, у яких автор намагається добросовісно передати інформацію лише про реальний світ, не залучаючи концепти творчої уяви – домисел і вимисел. На його думку, нонфікшн зазвичай спрямований на об'єктивне представлення тем на основі історичної, наукової та емпіричної інформації. Утім, дослідник зауважує, почасти література нонфікшн може мати суб'єктивний статус інтерпретації фактів, включаючи авторські погляди на теми реального світу.

Зазначимо, англійськомовний термін «fiction» (вигадка, фікція; фантастика) позначає категорію творів літератури, кіно, театрального мистецтва, що у своїй структурі базуються на вигаданій, а не фактичній історії. Здебільшого твори категорії фікшн західні літературознавці маркують як розважальні або пригодницькі. Зазвичай літературні приклади нонфікшн (нехудожньої літератури) охоплюють описові, аргументаційні, функціональні авторські

колонки, есе про мистецтво чи літературу, біографії, мемуари, публіцистику та науково-популярні розвідки.

У цьому контексті доречно звернутися до думки Дж. Кулера, який зауважує: «дискурс non-fictional зазвичай вбудований у контекст, який говорить читачеві, як його сприймати. Це може бути посібник з експлуатації, газетний звіт, лист від благодійної організації і т. ін.» [38, с. 31]. Дослідник проводить чітку межу між категоріями «non-fictional» та «fictional», диференційною ознакою останньої постає момент інтерпретації події у творі – домислу, вимислу, авторської позиції. Учений наводить цікавий приклад: читацька інтерпретація історії Гамлета є багатовекторною; кожен читач знаходить у творі власні сенси й орієнтири. Хтось зчитує історію Гамлета як розмову про, скажімо, проблеми датських князів, інший – бачить екзистенційну дилему людей епохи Відродження, які переживають зміни в уявленні про себе.

Д. Леочко, Т. Россі називають такі основні жанри нонфікшн: навчальний, роз'яснювальний, дискусійний, звітний (нехронологічний), персуазивний (переконуюча оповідь), хронологічна оповідь [45]. За їх словами, жанрова модифікація залежить від авторського задуму та мети оповіді, моделюючи художній зміст твору. Нехудожні твори цих різних жанрів можна створювати за допомогою низки структур або форматів: довідкові видання (альманахи, енциклопедії, атласи, бібліографії, хроніки, звіти, словники, тезауруси, ділові чи телефонні довідники, довідники, щорічники, цитатники тощо); прижиттєві твори (автобіографії, життєписи, сповіді, щоденники, журнали, мемуари, послання, листи, листівки та збірки листів, епітафії, некрологи тощо); літературна критика (книжкові звіти та книжкові рецензії), мистецтвознавство, кінокритика переконливе письмо (апологія та полеміка), есе та збірки есе; рекламні тексти (брошури, памфлети, прес-релізи, рекламні матеріали тощо); книги з історії; академічні тексти (наукові статті, включаючи наукові статті, монографії, наукові журнали, трактати, редаговані томи, матеріали конференцій тощо); новини, редакційні статті, листи до редактора та статті, маніфести, повідомлення (оголошення), документальні фільми та телевізійні факти; підручники, навчальні

посібники, путівники, подорожі, рецепти, посібники користувача та посібники користувача самодопомоги, науково-популярні книги, блоги, презентації, орації, вислови.

Чомусь дотепер вітчизняні дослідники відносять літературу нонфікшн до художньої прози / художньої документалістики. Показовою є точка зору М. Варикаші, яка тлумачить це поняття як «різновид літератури, що перебуває на межі художності і документальності» [5]. Н. Головченко визначає літературу нонфікшн як «особливий літературний жанр, де сюжетна лінія вибудовується винятково на реальних подіях з епізодичними вкрапленнями художнього вимислу, адже вона засвідчує реальні події та є еклектичною за жанровою формою текстів (автобіографічні деталі, публіцистика, верлібр, вірші прозою, новели, образки, репліки тощо), але єдиною за темою, змістом, пафосом, формою наративу, світоглядом автора» [14].

Утім, більшість закордонних дослідників жанру нонфікшн дотримуються позиції, що тексти nonfiction можуть містити елементи неперевіреного припущення, дедукції чи уяви з метою згладжування оповіді, але включення відкритої брехні дискредитує цей жанр. Приміром, великі видавничі та книготорговельні концерни, як от Penguin Group (USA), іноді використовують фразу «літературний нонфікшн» («literary non-fiction»), щоб відрізнити твори з більш літературною чи інтелектуальною спрямованістю, на відміну від основної маси нонфікшн.

У польському літературознавстві усталеним поняттям документалістики постає термін «literatura faktu». У більшості польськомовних довідниках цей концепт ототожнюється з англійськомовним варіантом «non-fiction». Отже, «literatura faktu» – літературні жанри, що представляють достовірних персонажів і події, наприклад репортаж (свідчення очевидців, повідомлення), щоденник, спогади, біографія, інтерв'ю, а за деякими класифікаціями також колонки та публіцистичні нариси. Водночас зауважується, що метою створення публікацій такого типу є достовірний звіт, заснований на подіях, фактах і зібраних матеріалах. Література факту не є синонімом професійної літератури, але й не

належить до художньої. Це переважно документальний характер, але зазвичай частково художній, що спирається на прийоми нарації та белетризації подій, поєднання фактичного та інформаційного стрижнів. Польські дослідники лише почасти відносять деякі твори літератури факту до кластеру художньої літератури. Показовою є така точка зору: «Література факту, яку також часто номінують нон-фікшн, є повною протилежністю романів, кримінальних оповідань, драм і комедій. Це публікації про реальні події та справжніх героїв. Часто їх пишуть у формі репортажів, щоденників, інтерв'ю чи біографій. Література факту – захоплюючий жанр, який торкається суспільно важливих і часто суперечливих тем – автори проливають на них нове світло та викривають неправду» [46].

Отже, констатуємо у сучасному літературознавстві суперечливий погляд на феномен художньої документалістики. Вважаємо виокремлення цього літературного напряму / формату самобутнім явищем східноєвропейської літератури, яке поєднує типологічні ознаки художньої літератури та фактографічної подачі документалістики.

1.2 Типологія сучасної документалістики

Документалістика – жанр літературних творів, заснований на реальних подіях, персонажах і фактах, що відрізняє його від інших жанрів белетристики. На думку М. Варикаші, «документалістика в широкому смислі – це альтернатива власне художнього мистецтва, зорієнтована на відображення реальних подій минулого за рахунок фіксації, осмислення й розкриття внутрішньої суті фактів та явищ» [5, с. 28].

Звичайно, жанрова дифузія спричинила низку типологічних ознак художньої документалістики / літератури факту / нефікційної літератури / документально-художньої літератури, а також розмаїття жанрових фор. Нефікційна література має чітко визначені цілі, що моделюють авторський виклад матеріалу: достовірне й об'єктивне відображення правди, культивація історичної пам'яті, аби убезпечуючи суспільство від забуття важливих фактів

історії. На цю обставину, зосібна, вказує А. Галич: «Документальна література є одним із провідних джерел збереження та передачі пам’яті людства. Майже тисячолітня історія української мемуарної та біографічної (автобіографічної) прози переконливо засвідчує неперервність її розвитку, потребу активного й різнобічного вивчення» [9, с. 1].

О. Колінько визначає функціонал документалістики, ототожнюючи це поняття з терміном «нон-фікшн». На її думку, художньо-документальна література виконує важливі соціокультурні «опції»: інформаційну, гносеологічну, естетичну, аналітичну, психологічну. Логіка дослідниці будується на таких тезах: звертаючись до літератури нон-фікшн, читач набуває нових знань про історичну подію або персону – так реалізовується інформаційна функція жанру. Водночас твори нон-фікшн виконують естетичну функцію: авдиторія отримує ресурс естетичних ідеалів тієї епохи, якій присвячена авторська увага. Гносеологічна функція розкриває читачеві діапазон пізнавальної активності та потребу в самоосвіті. Психологізм оповіді формує довіру реципієнта до автора. Аналітична складова творів нон-фікшн сприяє залученню читача до дійсності [20, с. 74].

Однією з жанротворчих рис постає й морально-етичний аспект постаті автора у творі – його сміливість у порушенні тем, які для багатьох можуть бути складними чи суперечливими. Іноді твори документалістики порушують так звані «табуйовані» теми, що викликають суспільне збурення. З одного боку, це може призвести до критики, а з іншого – до привернення уваги до важливих проблем, які раніше ігнорувалися. Відзначимо й особливий стиль документалістики – авторська увага до деталей, безособовий характер викладу, лексичні й синтаксичні засоби портретування.

Так, А. Галич зауважує: «Коли автор художнього твору цілком вільний в описі портретної характеристики окремої людини, що належить до певного віку, соціального стану, статі, освіти, професії, темпераменту, схильності характеру, то в мемуарному чи біографічному тексті автор змушений зображувати конкретну реальну історичну постать із відомою з різних джерел зовнішністю,

рисами характеру, роллю в соціально-політичному чи культурному житті» [9, с. 2].

В Воротченко, А. Сітко вважають основною жанротворчою рисою художньої документалістики автобіографічність, яка, за їх словами, є «максимально наближеною до реальних фактів та чіткого їх розподілу відповідно до історичного контексту, у її мовному аспекті, що знаходить відображення в різноманітності словесних рядів» [8, с. 97]. Дослідниці, вивчаючи особливості перекладу нон-фікшну у сучасній американській белетристиці, зауважують, що найближчим контекстуальним синонімом до «нон-фікшн» є документальна проза, художня репортажистика, література факту, документальний роман [8, с. 156].

У польському літературознавстві усталилася думка, що термін «literatura faktu» з'явився на початку XX століття як програмне гасло, яке вимагало від літератури відмовитися від парадигми домислу / вимислу та звернутися до документування дійсності. Назва «non-fiction» з'явилася в польській термінології на межі 1920-1930-х рр. Література факту лише почасти спирається на прийоми оповідання та фікціоналізації подій із романів.

Ч. Нідзельський зауважує, що термін, що термін «literatura faktu» використовується для позначення різновидів документального письма про автентичні події, що відбувалися в історичному часі, у реальному географічному та соціальному просторі. На думку дослідника, зазвичай оповідачем постає очевидець, спостерігач, учасник події, або ж їх постаті реконструюються в опосередкованому зв'язку на основі первинної інформації (документів). На відміну від художньої літературної прози, особливо роману, сюжети творів цього формату не є вигаданими у своєму відображенні дійсності, саме тому їх можна номінувати документальною літературою або автентичною літературою [50].

До літератури факту Ч. Нідзельський відносить тексти «dokumentu osobistego», що документують власне життя автора в *перспективі сьогодення*: інтимний щоденник – «dziennik intymny» (Г. Аміель, А. Ґіде, С. Жеромський, В.

Ґомбрович), а також щоденники, що є водночас хронікою суспільного, літературного та інтелектуального життя епохи (Е. і Ж. де Ґонкури, Г. Герлінг-Грудзинський), листи (Мадам де Севіньє, З. Красінський, Ю. Словацький), розмови (А. Ват «Mój świat. Pamiętnik mówiony», Г. Кралл «Zdążyć przed panem Bogiem»), або *минулій проекції*, як-от: автобіографія, мемуари, щоденник.

У письменницькій практиці вищезгадані різновиди літератури факту зливаються, а також проникають у художню літературу, особливо в роман, утворюючи різноманітні жанрові різновиди, такі як роман-щоденник, роман-спогад, роман-біографія, тревелог, репортаж.

Слід зауважити, що у польській літературі жанр репортажного роману («powieści reportażowej») бере свої витоки з натуралістичної традиції і розвивається з 30-х рр. XX ст. Репортажний роман ґрунтується на достовірному, актуальному матеріалі, а найважливіша роль у ньому відводиться достовірному опису предмета, що змушує використовувати характерні способи репортажної оповіді. Першими творцями цього жанру були письменники, пов’язані з літературним угрупованням «Przedmieście». Вони проповідували програму документальної оповіді, що ґрунтувалася на досвіді репортажу і показувала реалії сучасного суспільного життя. Серед інших тенденцій, які простежуються в їхній програмі, – тенденція до обмеження сюжету, розміщення подій у визначному, як правило, народному середовищі.

У Польщі інтерес до репортажних форм зріс у 1930-х роках. Саме тоді пожвавлюється роль преси. Утім, репортажна оповідь як самостійний літературний жанр виникає у другій половині XIX ст. і сягає своїм корінням до подорожніх нотаток, листів, щоденників і мемуарів XVII XVIII ст. Його практикували, зокрема, М. Ванькович (M. Wańkowicz), К. Прушинський (K. Pruszyński), З. Уніловський (Z. Uniłowski), Я. Кіселевський (J. Kisielewski) та А. Фідлер (A. Fiedler).

У польському літературознавстві визначають два основних репортажних типи: «сирий» репортаж («reportaż surowy»), у якому відображено тільки достовірні події та відсутні авторські коментарі; основною його функцією постає

факт повідомлення. Літературний репортаж базується на конкретних фактах, але також збагачений літературною фантазією, тому реальний матеріал поєднується з домислом, психологічними характеристиками персонажів, коментарями. Поєднання елементів репортажу і художньої прози знайшло вираження в багатьох творах, що зображують досвід Другої світової війни, наприклад, «Medaliony» З. Налковської; «Pożegnanie z Marią» Т. Боровського; «Dywizjon 303» А. Фідлера.

Так, польський публіцист Р. Капусцінський (R. Kapuściński) зазначив: «Для мене важливим [...] є людське ставлення. Я завжди намагаюся показати, що людина у своїй сутності, мріях і потребах скрізь однакова. Мої репортажі – це спроба прихованої полеміки з тими, хто фетишизує екзотичні пейзажі, втрачаючи при цьому людську сутність» [42].

Література факту – це особливий вид літератури. Важливою є атмосфера, яка супроводжує сприйняття таких творів, що дозволяє читачеві легше уявити світ і людей, про яких вона розповідає.

Висновки до Розділу 1. Література факту / фактографічна література – це сучасна форма наративного письменства, зміст якої має документальне і частково художнє. Її мета – дати достовірну розповідь про реальні події. Категорія «література факту» була введена польськими літературознавцями у міжвоєнний період. Репортажний роман / оповідь – це твір, який містить наративні компоненти з метою створення фактографічної архітектоніки.

РОЗДІЛ ІІ АВТОРСЬКА СТРАТЕГІЯ КОНСТРУЮВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПРАВДИ В ІСТОРИЧНІЙ БІОГРАФІЧНІЙ ХРОНІЦІ МАРІУША УРБАНЕКА «ГЕНІАЛЬНІ. ЛЬВІВСЬКА МАТЕМАТИЧНА ШКОЛА»

Маріуш Урбанек – польський журналіст, письменник та публіцист, що, зрештою, визначило жанрову специфіку та стилістику його творів. Творчий шлях розпочав 80-х рр. XX ст., працював у тижневику «Itd», згодом у «Przegląd Tygodniowy» та «Wprost». Наприкінці 90-х рр. XX ст. – початку XXI ст. був репортером тижневика «Polityka», редактором «Wieża Ciśnień», вів авторську колонку у вроцлавському виданні «Gazeta Wyborcza» та очолював його культурний відділ. Наразі очолює відділ журналістики та історії у вроцлавському щомісячнику «Odra», де з 1990 р. веде постійну колонку під назвою «Stan przejściowy». У 2012-2021 роках очолював Кабінет свідків історії в Музеї пана Тадеуша Національного інституту ім. Оссолінських (Gabinetami Świadków Historii w Muzeum Pana Tadeusza Zakładu Narodowego im. Ossolińskich). Був співзасновником, заступником головного редактора, а згодом дописувачем інтернет-щотижневика TIN, а в 2005 році став співзасновником і заступником головного редактора нижньосілезького тижневика «Piątek». У 1997-2001 рр. був співтворцем циклу телепрограм «Jestem» (інтерв'ю з виконавцями так званої «piosenki środka»); створив кілька десятків годинних програм для TV Polonia та TVP.

2.1 Сюжетно-композиційне моделювання художньої дійсності у творі М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»: історичний контекст

Книга Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа» («Genialni. Lwowska szkoła matematyczna») побачила світ у 2014 р., а вже у 2015 р. була номінована на літературно-історичну премію Identitas. Зауважимо, твір збурив хвилю критичних зауважень до змісту від українських та польських

науковців. Так, Л. Маліґранда у своїй рецензії на книгу визнав її потенціал у популяризації профілів польських математиків, але підкреслив, що твір не може розглядатися як джерело достовірної інформації через численні помилки, які вона містить.

Зважаючи на творчий та професійний доробок М. Урбанека, визначаємо жанр твору «Геніальні. Львівська математична школа» як репортажну біографічну оповідь. На доказ нашої гіпотези спираємось на особливості польського літературного процесу XX ст. та методологічну основу досліджень цього жанру польських літературознавців. Констатуємо термінологічну невизначеність польських жанрологів щодо категоризації такого літературного формату.

У цьому розрізі показовим є підхід польської дослідниці І. Адамчевської, яка оперує такими термінами: «репортажна оповідь», «журналістський роман» «літературна журналістика», «література факту». Вона зауважує: «Журналістська повість («powieść dziennikarska» – К. В.) дефініюється нами як документально-соціологічний різновид роману, що має актуальне значення, – звідси використання супровідного терміна «сучасний роман»; такий формат часто виконує інтервенціоністську функцію («швидко реагує, хоча й поверхнево, на важливі події сучасності, даючи їм спрощену, ніби «приручену» і часто упереджену інтерпретацію). Це може бути трансформація журналістського повідомлення, новинного сюжету у текст – літературну компіляцію фактів, відбір і розстановка пріоритетів яких визначається результатами дослідження репортера. Сьогодні термін «літературний журналізм» використовується для позначення репортажу з елементом художнього вимислу» 37, [с. 253-254].

Звичайно, подібні процеси у сфері літературних і публіцистичних жанрів є характерним трендом сучасної літератури. На цю обставину вказує українська дослідниця Т. Бовсунівська, яка зауважує: «після постмодерного теоретичного сплеску раптово виявилася неможливість однозначного опису тексту. Попри всі інтелектуальні екстраполяції постмодерних теоретиків, попри всі їх наміри впорядкувати сферу культурології та літератури, виявилося, що розмаїття

концепцій знищує те головне, задля чого твір писався – інтенціональну своєрідність його істини. Методологія стала найболючішою проблемою сучасного літературознавства» [3, с. 3].

М. Варикаша репрезентує концепцію, за якою література поділяється на фіктивну, художню (fiction) і не-фіктивну, художньо-документальну (non-fiction). У фіктивній домінує вимисел, проте, щоб уникнути плутанини між цими двома видами літератури, окремими підвидами літератури фіктивної доцільно було б розрізняти власне фіктивну (absolute fiction), частково автобіографічну (partly autobiographic fiction) – художні твори, в основу яких покладено вигадку, проте у фабулу вплетені конкретні події або особи з життя автора, та історичну (historical fiction), де дія відбувається на фоні реальних історичних подій, але позбавлена автобіографічності [5, с. 31].

У зв'язку з такими методологічними модусами актуалізується поняття історичної правди. Саме навколо цього формотворчого концепту складається авторська стратегія моделювання композиції твору, психологізації героїв, мовностилістичного оформлення. У сучасному літературознавстві відбувається дискусія щодо першорядності фактографічного відображення історичного факту або авторського залучення творчої фантазії – домислу та вимислу як засобів художнього осмислення події або персони. Саме завдяки авторському відображенню події історичний фактаж набуває яскравості. Відтак центральною категорією тексту і композиції постає людина, а історичний період слугує важливою формотворчою канвою.

Відразу після публікації книги М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа» у колі польських та українських математиків зчинилася полеміка щодо автентичності фактів, мотивів і вчинків конкретних історичних постатей. М. Зарічний у передмові до українського варіанту твору М. Урбанека слушно зауважив: «з позицій українського читача можна додати ще деякі контроверсійні моменти з певним політичним підтекстом. Причина, мабуть, полягає у тому, що творити героям книги Урбанека доводилося у надзвичайно драматичний період світової історії, відзначений протистоянням держав і

народів. Збалансований погляд на історію Львівської математичної школи можна сформувати лише на основі опрацювання різних джерел. Та в кожному разі математична наука відзначається тим, що радше поєднує, а не роз'єднує народи» [32, с. 8].

Отже, в основі твору М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа» лежить життя і діяльність науковців у період 20-40-х рр. XX ст. Наш дослідницький пошук уже на початковому етапі вивчення проблеми вказує на суттєві розбіжності у репрезентації історичних постатей, зображених у творі, в українській та польській джерельній базі. Навіть побіжний опис статей у довідкових виданнях про школу свідчить про контроверсійні погляди на конкретні факти.

Велика українська енциклопедія подає таку довідку щодо Львівської математичної школи: «група математиків довоєнного Львова, переважно викладачів Львівського університету (тепер Львівський національний університет імені Івана Франка). Засновниками Львівської математичної школи були Г. Штейнгауз (1887-1972; Польща) та С. Банах; стаття останнього «Теорія лінійних операцій» значною мірою вплинула на розвиток математики. Відомі учасники – Г. Ауербах, С. Улям (1909-1984; тепер Україна – США), С. Мазур (1909-1984; тепер Україна – Польща), В. Ніклiборц (1899-1948; тепер Україна), Ю. Шраєр (1909-1943; тепер Україна), Ю. П. Шаудер (1899-1943; тепер Україна), С. Качмаж (1895-1939; тепер Україна – місце смерті невідоме), В. Орліч (1903-1990; Польща) та інші.

Із 1929 видавали журнал «Студіа математика» («Studia Mathematica»), присвячений переважно функціональному аналізу – науковому напрямку, завдяки якому ввійшли в історію.

Періодично збиралися в «Шотландській кав'ярні» (Kawiarnia «Szkocka») для обговорення різних математичних проблем, через що групу називали «шотландською математичною школою». Задачі та результати досліджень записували в зошит, який вже після смерті С. Банаха було опубліковано під

назвою «Шотландська книга» («Księga Szkocka»). Вона містить 193 задачі, не всі з яких розв'язані. Деякі досі привертають увагу математиків з усього світу» [23].

Польськомовні довідкові видання констатують: «Львівська математична школа – польська математична наукова школа, яку відносять до так званої Польської математичної школи, що діяла у міжвоєнний період у Львові, зосереджена навколо Стефана Банаха та Гуго Штейнгауза; спеціалізувалася на функціональному аналізі, видавала журнал «Studia Mathematica»; [Lwowska szkoła matematyczna – polska matematyczna szkoła naukowa zaliczana do tzw. polskiej szkoły matematycznej, działająca w dwudziestoleciu międzywojennym we Lwowie, skupiona wokół Stefana Banacha i Hugona Steinhausa; specjalizowała się w analizie funkcjonalnej, wydawała «Studia Mathematica»] [47].

І далі: «Перед війною Львів перебував у складі Австрійської імперії. Польська академічна спільнота на рубежі XX ст. мала багато видатних математиків, відомих за кордоном, але їй бракувало центру, який би приваблював молодих студентів, надавши їм доступ до ефективної співпраці та обміну найсучаснішими знаннями з рештою Європи. Спільнота математиків, яка згодом розвинулася у Львівську школу, могла бути створена завдяки раннім зусиллям професора Вацлава Серпінського, який розпочав роботу над перетворенням тодішнього Університету Яна Казимира на такий центр» [47].

Отже, книга М. Урбанека з'явилася у 2014 році і мала винятковий розголос у Польщі ще до публікації. Публіцист описує насичене життя, кар'єрні досягнення, наукові пошуки чотирьох математиків Львівської математичної школи С. Банаха, Г. Штейнгауза, С. Уляма і С. Мазура у міжвоєнний період (1919-1939) та в роки Другої світової війни.

Л. Маліґранда, рецензуючи твір, зауважує, що М. Урбанек посилався на праці Гуго Штейнгауза та Станіслава Уляма. Важливими для його наративу були також книги Казімєжа Куратовського, Романа Калюги, Марека Каца, Романа Дуди, Емілії Якимович і Адама Мірановича. «Я вважаю, що Урбанек користувався польськими версіями вищезгаданих книг. Однак, з точки зору історика математики, книга Урбанека написана недбало. Водночас вона містить

занадто багато неправдивої інформації та вигаданих історій, які зазвичай цікавіші за правдиві факти. Це, мабуть, пояснює, чому книга добре продається і має величезну кількість схвальних відгуків у Польщі від людей, не пов'язаних з математикою. У книзі, однак, насправді немає жодної математики. Якщо бути точним, то Урбанек згадує парадокс Банаха-Тарського, формулює задачу Ферма, утім авторське пояснення цієї задачі абсолютно неправильне», – зауважує дослідник [48, с. 106].

Л. Маліграндa обурюється тим, що М. Урбанек не торкається важливих досягнень представників Львівської математичної школи, як от: тригонометричні та ортогональні ряди, теорію множин, теорію міри, функціональний аналіз, теорію ймовірностей, теорію ігор і топологічні методи в геометрії. Науковець зауважує: «У назві книги львівські математики названі геніями. Автор, однак, не намагається переконати нас у цьому. Він детально описує «гуманістичні досягнення» Штейнгауза чи Мазура, їхні життєві та соціалістичні симпатії, але мовчить про їхні досягнення в галузі математики! Мабуть, до питання: Чи можна пояснити неспеціалісту, що зробили львівські математики? Ні, не можна! Це певною мірою виправдовує автора книги, який не є математиком. Так само можу стверджувати, що поляки не відчувають гордості за Львівську математичну школу, бо зазвичай нічого про неї не знають» [48, с. 108].

Л. Маліграндa поставив собі за мету виправити суттєві фактологічні огріхи М. Урбанека, серед яких: у 1935 р. Сакс не відвідував «Шотландську кав'ярню», оскільки на той час жив у Варшаві; Мінковський не був польського походження; Віталій Мільман родом не з Харкова, і він не робив публікації про Стефана Банаха (він лише розмістив деяку інформацію про Стефана Банаха в Інтернеті); М. Урбанек цитує Калузу щодо незадовільних оцінок С. Банаха, що не відповідає дійсності; автор називаю Львівську школу математики потужнішою, що, на думку Л. Маліграндa, є неправдивим; дружиною Штейнгауза була Стефанія Шмош, а не Стош. Контраргументує дослідник тезу М. Урбанека про те, що Євстахій Жилінський не володів відповідною базою для начитки лекцій: «Це

неможливо! Він народився в Польщі, його батьки були поляками, тому у нього не було проблем з польською мовою і тим більше з математикою (в 1914 році він став «магістром» в Київському університеті Святого Володимира, що на той час було складніше, ніж захистити докторську дисертацію в Польщі). Він вільно володів польською, російською, французькою та англійською мовами» [48, с. 109].

Утім, наш пошук дозволяє заперечити безапеляційне твердження Л. Маліграндi. Так, на сайті Львівського національного університету розміщені персоналії Є. Жилінського: «Є. Жилінський народився 1 листопада (19 вересня) 1889 року в м. Куна Гайсинського повіту на Вінничині. Батько Януш, безземельний дворянин, був сільськогосподарським службовцем. Євстахій Жилінський закінчив І Київську гімназію у 1907 році з золотою медаллю. В 1907-1911 роках навчавсь на фізико-математичному факультеті університету Святого Володимира у Києві».

З конструктивною критикою твору М. Урбанека виступив український дослідник А. Плічко. І якщо Л. Маліграндa зупинявся на аналізі огріхів, що стосувалися наукової / математичної сфери, то А. Плічко зауважує на проблемі історичної правди: «зосередимося натомість на загальнокультурних та історичних аспектах, у яких М. Урбанек має бути кваліфікованішим від пересічного математика. Відразу зауважимо, що книжка не має посилань і містить перекази неправдоподібних історій. Перекази плавно переходять в авторський текст і часто незрозуміло, що автор вважає правдою, а що – ні. На нашу думку, завданням журналіста не є повторювання пліток, а ретельна перевірка достовірності свідчень і надійності свідків» [27, с. 130].

А. Плічко справедливо заперечує факт, відображений у творі М. Урбанека, щодо буцімто українці під час львівського погрому початку липня 1941 «забили кілька тисяч людей, а німці їм не перешкоджали» [27, с. 128]. Так само автор «Геніальні. Львівська математична школа» стверджує про складання українськими націоналістами списку львівських професорів до розстрілу. Йдеться про вбивство професорів у ніч з 3 на 4 липня 1941 р.

2.2 Львів у фокусі авторської уваги: історичні хроніки міжвоєнного українського міста У творі М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа» особливе місце займає реконструкція атмосфери та визначних локацій міста Львів. Образ міста постає чи не єдиним емоційно забарвленим компонентом композиційної канви твору. Автор вдається до художньої обробки у зображенні вуличок міста, університету і, звісно, відомої Шотландської кав'ярні. Власне художній відлік авторської історії Львівської математичної школи розпочинається звідси: «За мармуровими стільницями невеликих кав'ярних столиків сидить група елегантно вбраних чоловіків. «Шотландська кав'ярня», розташована на Академічній площі 9, загалом не була найвишуканішим закладом у місты. Та в ній була атмосфера. До «Шотландської кав'ярні» приходили випити кави, переглянути газети та послухати найсвіжіші плітки. У ній бували журналісти та радіоведучі, саме тут з'явилися тексти для знаменитого у всій ІІ Речі Посполитій кабаре «Весела львівська хвиля». Сюди приходили закохані, студенти й університетська професура. Та найчастіше від усіх – математики» [32, с. 11]. *«Przy marmurowych blatach niewielkich kawiarnianych stolików siedzi grupa elegancko ubranych mężczyzn. Garnitury, dobrze dobrane krawaty, nierzadko kamizelki, tylko jeden ma koszulę z krótkim rękawem i jest bez krawata. Środek lata, więc nie mają płaszczy, kapelusze odłożyli na półki albo wolne krzesła obok. Kawiarnia Szkocka, mająca siedzibę przy placu Akademickim 9, nie była wcale najbardziej eleganckim lokalem w mieście. Ale miała klimat. Do Szkockiej przychodziło się wypić kawę, przejrzeć gazety i posłuchać najświeższych plotek. Bywali w niej dziennikarze i radiowcy, to tu powstawały teksty do słynnego w całej II Rzeczypospolitej kabaretu Wesoła Lwowska Fala. Tu ubijali interesy handlarze bydła, którzy raz w tygodniu ściągali do Lwowa z całej Galicji na wielki targ»* [53]. М. Урбанек репрезентує власну версію подій, які відбувалися у Львові у міжвоєнний період, вкраплюючи у композицію твору історії визначних математиків. Скоріше, Львів постає у репортажній хроніці повноцінним персонажем, який має свою історію та впливає на долю учених Львівського університету.

М. Урбанек зачіпає важливі проблеми міжвоєнного періоду, свідком яких поставав Львів, – дискримінація євреїв, міжнаціональні конфлікти, радянська окупація, війна. Розробники програми матеріалів для гідів зі складних тем спільної історії Львова бачать Львів «як арену, на якій проблеми колаборації, Голокосту чи досвіду комунізму не вдається звести до спрощених поділів, сформованих радянською чи націоналістичною наративою (поляки–українці–євреї, комунізм–антикомунізм, місцевий–чужий). Не тому, що вони легковажать існування національних чи ідеологічних різниць, а тому, що не вважають ці різниці єдиним чинником, який визначав поведінку людей. Соціальна та економічна позиція, релігійні традиції та політичний контекст до війни були не менш важливими факторами, що впливали на поведінку під час війни. Відповідно, Львів бачиться не як окремий острів, а як частина європейського континенту, якого турбують схожі проблеми забування, в якому глобальне переплітається з локальним» [28, с. 8].

Ось як описує М. Урбанек Львів початку ХХ ст.: «Львів, столичне та майже удвічі більше від Кракова місто, був також набагато відкритішим на новинки, що надходили зі світу. У театрах ставили драми Ібсена і Метерлінка (з польських драматургів «Ерос» і «Психе» Єжи Жулавського), успіх мала опера (якої у Кракові не було взагалі), а Міцкевича вважали застарілим шляхетським письменником, «придатним для гімназійних вечірок». Місто розбудовувалося і гарнішало, одна за одною виростали резиденції віденських банків (їхня будова не припинялася навіть уночі), вітрини відкритих до пізнього вечора магазинів були яскраво освітлені, а тротуари заповнені пішоходами» [32, с. 22]. «*Lwów, miasto stołeczne i prawie dwukrotnie większe od Krakowa, był również znacznie bardziej otwarty na nowe produkty ze świata. Teatry wystawiały dramaty Ibsena i Maeterlincka (a polscy dramatopisarze Erosa i Psyche Jerzego Żuławskiego), powodzeniem cieszyła się opera (której w Krakowie w ogóle nie było), a Mickiewicz uchodził za przestarzałego pisarza szlacheckiego „nadającego się na gimnazjalne zabawy”. Miasto rosło i piękniało, rezydencje wiedeńskich bankierów wznosiły się*

jedna za drugą (budowy nie przerywano nawet w nocy), witryny otwartych do późna sklepów były jasno oświetlone, a chodniki zapełniały się przechodniami» [53].

У рецепції М. Урбанека Львів поставав як місце безтурботного, радісного життя, а також центр свободолюбства. Реконструюючи життя і професійний шлях Гуго Штейнгауза, публіцист зауважував: «Столиця Галичини притягувала найбагатших – тих, хто заробили статки на пшениці з Поділля, деревині з Карпат і нафті з Бориславського-Дрогобицького басейну. Вони пили французьке шампанське, взимку їли привезені з Італії суниці та програвали цілі маєтки у казино. Дев'ятнадцятирічний молодик з провінційного Ясло міг лише здалека приглядатися до світських забав» [32, с. 23]. «*Stolica Galicji przyciągała najbogatszych, którzy zrobili majątki na pszenicy z Podola, karpackim drewnie i ropie naftowej z zagłębia Borysławsko-Drohobyckiego. Pili francuskiego szampana, jedli zimą poziomki sprowadzane z Włoch i przepuszczali majątki w kasynach. Steinhaus, dziewiętnastolatek z prowincjonalnego Jasła, mógł tylko z oddali przyglądać się światowym zabawom. „Ani nie widziałem kankana, który był wtedy koroną i finałem zabaw złotej młodzieży" – pisał nie bez żalu»* [53].

Показово, що М. Урбанек майже не наводить український контекст міжвоєнного Львова. Автор згадує українців як національну меншину, яка не мала права на вищу освіту (говорить про незначний відсоток єврейських й українських студентів у Львівському університеті), і була здатна на соціальний конфлікт. «Не брав участі навіть у бійках між польськими й українськими (русинами, - як писав) студентами, які вважали Львів своїм містом, окупованим поляками. Українці вимагали відкриття власного університету та впровадження української мови як офіційної, польські ж студенти реагували контрманіфестаціями, ніби не пам'ятаючи, що в інших протекторах поляки самі були в ситуації українців», – пише публіцист [32, с. 23]. «*Nie brał nawet udziału w walkach między studentami polskimi i ukraińskimi (Rusinami, jak pisał), którzy uważali Lwów za swoje miasto okupowane przez Polaków. Ukraińcy domagali się otwarcia własnego uniwersytetu i wprowadzenia języka ukraińskiego jako*

urzędowego, a polscy studenci reagowali kontrdemonstracjami, jakby nie pamiętając, że w innych protektoratach Polacy sami byli w sytuacji Ukraińców» [53].

М. Урбанек показує Львів як академічну столицю та центр студентського життя. Львівський університет постає у творі модерною моделлю співпраці викладачів та студентів. Гарячі дискусії, які тривали в університетських авдиторіях, після занять переходили на вузькі львівські вулиці, оповиті ароматом кави і віскі. Автор пише: «Подібно навчання у Львові згадував Зигмунт Бірнбаум, після війни математик в університеті у Вашингтоні. Він запам'ятав довгі дискусії про математику, що велися під час зимових ночей у кімнаті бібліотеки. Студенти та викладачі з трьох боків пічки, притулені плечима до гарячих кахлів, не бачачи один одного, розмовляли про математик. «Математика у цій групі захоплених нею людей буда чимось на зразок гарячки», – написав він» [32, с. 77]. *«Siegmunt Birnbaum, po wojnie matematyk na Uniwersytecie Waszyngtońskim, wspominał podobne badania we Lwowie. Pamięta długie dyskusje o matematyce, które odbywały się podczas zimowych nocy w bibliotece. Studenci i profesorowie po trzech stronach pieca, ramionami do gorących kafli, nie widząc się nawzajem, rozmawiali o matematyce. „Matematyka była czymś w rodzaju gorączki wśród tej grupy ludzi, którzy byli jej pasjonatami" – napisał»* [53].

Композиційним осердям твору М. Урбанека постає Шотландська кав'ярня. Вона – центр математичних баталій, життєвих драм та успіхів головних героїв документальної оповіді. Публіцисту вдалося відтворити у деталях не лише аутентичний інтер'єр кав'ярні, а й атмосферу, яка панувала у закладі. Автор застосовує мовностилістичні прийоми комічного, аби розкрити психологічний потенціал кожного героя. Так, змальовуючи характер С. Банаха, М. Урбанек задує про реакції дружини професора на «кавові посиденьки» чоловіка – «банахалії»: «У «Шотландській» дискутували про математику, грали в шахи та пили. Передусім коньяк, багато кон'яку. Найбільше пив Банах, хоча й інші заливали за комір» [32, с. 63].; «*W Kawiarni Szkockiej dyskutowaliśmy o matematyce, graliśmy w szachy i piliśmy. Przede wszystkim koniak, dużo koniaku. Banakh wypił najwięcej, choć inni wylewali mu go za kołnierz»* [53].

Та, найголовніше, Шотландська кав'ярня завдяки своїй локації й поблажливому ставленні до клієнтів-гультяїв спонукала математиків до нових наукових звершень. М. Урбанек іронічно натякає кава та алкоголь насичували математичний розум новими ідеями: «Завдяки Мазурові Улям долучився до столика Банаха У «Шотландській кав'ярні» ще як студент. Упродовж кількох років було відомо, що їх трьох можна там застати найчастіше. «Банах, Мазур і Улям – це найважливіший столик у «Шотландській кав'ярні»», – згадував Казимир Шалайко. Найважливіший у «Шотландській кав'ярні» чи будь-деінде. Бо це могла бути навіть найзвичайніша їдальня з найгіршею їжею, за умови, що «не бракувало трунків», – запам'ятав Улям. Важливою була атмосфера, кава, що її приносили кельнери, неодмінні цигарки та можливість вільної розмови. З цього погляду Львів був єдиним таким місцем на світі», – додав він» [32, с. 76]; *«Dzięki Mazurowi Uliam dołączył do stolika Banacha w Kawiarni Szkockiej jeszcze jako student. Od kilku lat wiadomo było, że najczęściej można spotkać tam całą trójkę. „Banach, Mazur i Uliam to najważniejszy stolik w Kawiarni Szkockiej" – wspominał Kazimierz Szałajko. „Najważniejszy w Kawiarni Szkockiej czy gdziekolwiek indziej. Bo to mogła być nawet najzwyklejsza stołówka z najgorszym jedzeniem, pod warunkiem, że „trumien nie brakowało" – wspomina Uliam. Liczyła się atmosfera, kawa przynoszona przez köllnerów, nieodzowne papierosy i możliwość swobodnej rozmowy. Z tego punktu widzenia Lwów był jedynym takim miejscem na świecie" – dodaje»* [53].

О. Скнаріна, окреслюючи модель документально-художнього твору, використовує поняття «документальної домінанти» [29]. Спираючись на результати її дослідження, визначаємо документальну домінанту твору М. Урбанека у майстерному відтворенні атмосфери доби, намаганні автора дотриматися відповідності зображуваного реальним подіям і документальним фактам.

Висновки до Розділу 2. Авторська стратегія конструювання історичної правди в історичній біографічній хроніці Маріуша Урбанека «Геніальні. львівська математична школа» побудована за принципами поєднання чіткої

фактологічної бази, заснованої на документованих спогадах очевидців, архівних даних, відображених публіцистом у бібліографічних посиланнях на книгу. М. Урбанек здійснив ретельну пошукову роботу над джерелами біографічної хроніки, вплітаючи у канву тексту мемуари, записи у щоденниках самих героїв твору – С. Банаха, Г. Штейнгауза, С. Уляма, С. Мазура. Автор звертається до численних наукових публікацій математиків, намагаючись зрозуміти основи функціонального аналізу величин. У творі були використані публіцистичні тексти, здебільшого газетної періодики, у яких подавалися матеріали про Львівську математичну школу.

Звичайно, твір М. Урбанека не відбувся б, якби автор не вдався до параметрів художнього моделювання тексту. Публіцист вдається різних наративних технік репрезентації історичних подій та постатей, проєктуючи специфічну манеру ведення оповіді та викладу фактологічного матеріалу. Наратор вправно формує структуру тексту, забезпечуючи сюжетно-композиційну єдність твору за допомогою домислу – усі події, які відбувалися у Львові, герої оповіді пройшли крізь фокус авторського сприйняття М. Урбанека, тому перед читачем постає яскраво відтворена / художньо трансформована дійсність.

Основним способом розкриття психологічної домінанти конкретних постатей минулого у творі М. Урбанека є показ їх у дії, причому зовнішні прояви дії (вчинки, монологічні та діалогічні форми висловлювання) суголосні внутрішнім (мислення, спостереження, самоаналіз тощо).

РОЗДІЛ 3
МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ІСТОРИЧНОЇ ПРАВДИ В ІСТОРИЧНІЙ БІОГРАФІЧНІЙ ХРОНІЦІ МАРІУША УРБАНЕКА «ГЕНІАЛЬНІ. ЛЬВІВСЬКА МАТЕМАТИЧНА ШКОЛА

3.1 Лінгвостилістична специфіка психологізації героїв

Ідіостиль (індивідуальний стиль) публіциста прослідковується через авторську модель світу, опосередковану мовними знаками національної культури. У випадку творчості М. Урбанека маємо міжкультурну специфіку репрезентації мовної картини світу. У процесі мовотворчості публіцист формує унікальний мовний світ, використовує лексичне багатство мови у його вторинному кодовому значенні. У складному комунікативному явищі, яким є текстуальна взаємодія публіциста з аудиторією, повною мірою виявляються екстралінгвістичні чинники, необхідні для розуміння тексту.

М. Урбанек у біографічній хроніці «Геніальні. Львівська математична школа» вдається до портретування, а отже, психологізації реальних історичних постатей. А. Галич слушно зауважує: «Аналіз наукових праць з проблем портретування переконливо доводить те, що в художній літературі подібні питання хоча й періодично, але вивчалися. У документалістиці вони лише зараз стають предметом розгляду. Якщо автор художнього твору нічим не обмежений в описі портретної характеристики вигаданого персонажа, що належить до певного віку, соціального стану, статі, освіти, професії, схильності характеру, то у творах документальної літератури він має справу з конкретною реальною історичною особистістю, чия зовнішність, риси характеру, роль у соціально-політичному чи культурному житті відомі з багатьох джерел […] Мистецтво створення документального портрета полягає ще й у відображенні духовного світу реальної особистості. Письменник повинен відмовитися від позиції своєрідного реєстратора зовнішності героя, до того ж він мусить відтворити ще й власне ставлення до нього» [9, с. 7].

Основним способом розкриття психологічної домінанти конкретних постатей минулого у творі М. Урбанека є авторський опис біографії ключових героїв, хронологія розвитку подій відносно основної теми розділу, а також показ математиків Львівської математичної школи у життєвій та професійній динаміці. Автор щедро насичує текст описами зовнішності кожного героя, морально-етичними характеристиками, аналізує кожен факт їхньої біографії. У тексті ми не знаходимо звичних для художнього твору лінгвостилістичних компонентів розкриття вдачі персонажів: ми не знаходимо монологічних і діалогічних форм висловлювання, суголосних внутрішнім параметрам особистості – способу мислення, спостереження, самоаналізу тощо.

Часопросторові «налаштування» оповідача уможливлюють своєрідний вихід поза межі тієї часової площини, в якій розгортаються дії. Порушення часоплину оповіді відбувається за рахунок ретроспекцій, які охоплюють спогади про дитинство та навчання головних героїв. М. Урбанек чітко маркує «польський» та «львівський» академічного й особистого життя С. Банаха, Г. Штейнгауза, С. Уляма, С. Мазура. Так, кожен розділ «Геніальні. Львівська математична школа» має своєрідне начало репортажної хроніки: заголовок, вказівку на конкретне місце і час, деталізацію оповіді, що формує лінгвостилістичну специфіку газетної мови.

Утім, детальне портретування кожного головного героя твору, довільний опис їх зовнішності та вбрання, художня «навігація» очевидця по вузеньким вуличкам Львова, метафорична мова вказують на творчу, особистісну трансформацію історичних подій у творі. Наведемо нефікційний опис подій та персон, які відбувалися у «Шотландській кав'ярні» 1935 р.: «За мармуровими стільницями невеликих кав'ярних столиків сидить група елегантно вбраних чоловіків. Костюми, гарно підібрані краватки, часто камізельки, лише один має сорочку з короткими рукавами, без краватки. Зараз – середина літа, тому вони без плащів, а капелюхи повідкладали на полиці чи на вільні стільці поруч. Чоловіки вже звикли, що на поверхнях столиків немає місця для зайвих предметів, бо кожної миті столи можуть слугувати дошкою. Хтось раптом

починає виписувати хімічним олівцем на стільниці ряди чисел і символів, які більше нікому у кав'ярні нічого не говорять. І тоді ніщо не зможе йому завадити» [32, с. 9]; «*Grupa elegancko ubranych mężczyzn siedzi przy marmurowych blatach małych stolików kawowych. Garnitury, dobrze skrojone krawaty, często kamizelki, a tylko jeden nosi koszulę z krótkim rękawem bez krawata. Jest środek lata, więc nie mają na sobie płaszczy przeciwdeszczowych, a ich kapelusze leżą na półkach lub wolnych krzesłach obok. Mężczyźni przyzwyczaili się już do tego, że na blatach stołów nie ma miejsca na zbędne przedmioty, bo w każdej chwili mogą one posłużyć za tablicę. Nagle ktoś zaczyna pisać ołówkiem chemicznym na blacie rzędy cyfr i symboli, które dla nikogo innego w kawiarni nic nie znaczą. I wtedy nic nie może go powstrzymać»* [53].

Зупинимося на аналізі заголовків: «Львів, 17 липня 1935 року, середа, «Шотландська кав'ярня» [32, с. 10]; *«Lwów, 17 lipca 1935, środa, szkocka kawiarnia»* «Штейнгауз, 1939» [32, с. 137]; *«Steinhaus, 1939»*; а далі короткі досьє на кожного героя «Улям», «Банах», «Кац», «Мазур». У дифузності форми твору «Геніальні. Львівська математична школа» простежується дуже явне публіцистичне начало: по суті, це розлогі газетні хроніки життя кожного героя, у яких автор дозволяє собі здійснити характеристики персонажа, «оживлюючи» його.

Примітно, що М. Урбанек вдається до складного формату портретування історичних постатей, який А. Галич називає деконцентрованим / розосередженим. Дослідник зазначає: «портрет постає розкиданим окремими фрагментами, вкрапленнями по всьому тексту. Як правило, такий портрет є динамічним, оскільки портретні деталі образу реального персонажа постають в еволюційному розвитку» [32, с. 12].

Найбільше авторських симпатій отримує постать Стефана Банаха. М. Урбанек вдало моделює комічну канву описів головного героя твору, використовуючи іронію, гумор, карикатуру, шарж, що спираються на такі мовностилістичні засоби, як метафоричність та уособлення, гіперболізацію, порівняння, антитезу, евфемізацію. Уже перша стисла характеристика Стефана

Банаха містить комічну складову: «був позашлюбною дитиною неписьменної служниці та рекрута цісарсько-королівської армії, вихованцем пралі. Став професором, хоча закінчив лише 2 роки університетських студій. Не зважав на «правила хорошого тону», захоплювався плебейською грою у футбол, витрачав більше, ніж заробляв. Алкоголем не зловживав, віддавав перевагу вокзальному бару перед університетською кафедрою, а дехто взагалі вважав його алкоголіком» [с. 9]; «*był nieślubnym dzieckiem niepiśmiennej służącej i rekruta c.k. armii, wychowankiem praczki. Został profesorem, choć zaliczył tylko dwa lata studiów. Nie przejmował się konwenansami, pasjonował plebejską piłką nożną, wydawał więcej, niż zarabiał. Za kołnierz nie wylewał, od uniwersyteckiej katedry wolał dworcowy bar, a niektórzy uważali go wręcz za alkoholika»* [53].

Зауважимо, українські історики дають неоднозначні оцінки постаті математика С. Банаха, зосібна, його політичної позиції, не поділяючи авторського захоплення М. Урбанека. Так, І. Золотар зазначає, що у польській історіографії радянський період в біографії науковців або замовчується, або згадується мимохідь і дуже поверхово. На її думку, справжнім викликом можуть стати трактування ролі науковців, присутніх і важливих як для польського, так і для українського наративів. Науковиця дає критичну оцінку художньої версії біографії математика, надану М. Урбанеком: «у книзі Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа» успіхам Банаха в радянській період присвячена заледве сторінка. Урбанек називає Банаха деканом, але не згадує, що цю посаду математик отримав саме в радянський період. Також у книзі «Геніальні» не згадуються ані членство Стефана Банаха в Академії наук УРСР, ані посада в міській раді Львова. Маріуш Урбанек описав ставлення радянських математиків до Банаха як до генія, але не згадував візити математика до Москви і тісну співпрацю з радянською математичною школою» [17, с. 58].

Показово, що М. Урбанек портретує кожну історичну постать, вдаючись до мовноситилістичних засобів комічного. Читач чітко малює у своїй уяві образ кожного представника Львівської математичної школи, розуміє логіку вчинків героїв, формує свою емоційну прив’язку до кожного. Це, зокрема, стосується й

опису Г. Штейнгауза: «єдиний син заможного директора Кредитного товариства» («*jedyny syn bogatego dyrektora Towarzystwa Kredytowego*»); «Сам не зловживав алкоголем і не любив, коли інші пили» («*Sam nie nadużywałem alkoholu i nie lubiłem, gdy inni pili»*); «Не розлучався з краваткою, у рахунках був більш скурпульозним» («*Nigdy nie rozstawał się ze swoim krawatem i był bardziej skrupulatny w swoich rachunkach»*); «Мовний пурист, він вважав, що слова «проблема» не існує, є винятково «проблемат» («*Jako purysta językowy uważał, że słowo „problem" nie istnieje, jest tylko „problemat»*).

М. Урбанек у творі «Геніальні. Львівська математична школа» створює колективний портрет людей, які проживали в українському місті і міжвоєнний період. Завдяки такому прийому публіцист пов'язує різні типажі через опис окремих портретних деталей соціуму і героя на тлі певної доби. Звичайно, це увиразнює документальний текст, наповнює його живими емоціями, життєподібністю. Такі художні прийоми біографічної хроніки вдало «лягають» на методологію Р. Барта, коли твір сегментується на окремі фрагменти – «лексії», в основі яких знаходиться портретний опис. Кожна «лексія» має автономні емоційні ресурси. Водночас автор обирає під кожен портрет найвдалішу історичну тканину, на якій образ буде виявлятися яскравіше.

3.2 Математичні терміни в біографічній хроніці М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»

У біографічній хроніці М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа» лексичне розмаїття представлене математичною терміносистемою. Термінологічна лексика, використана у творі польського публіциста, виражена простими (терміни-іменники, терміни-прикметники, терміни-дієслова, терміни-прислівники) та складними термінами.

По суті, увесь термінологічний спектр біографічної хроніки стосувався функціонального аналізу, основним розробником якого є С. Банах. М. Урбанек почасти наводить конкретні документальні свідчення щодо становлення школи функціонального аналізу у Львівському університеті. Приміром, згадує рецензію

докторської дисертації С. Банаха від 30 жовтня 1920 р., подану Є. Жилінським та Г. Штайнгаузом. Цей документ цікавий тим, що додатково демонструє історію зародження функціонального аналізу та його терміносистеми: «Wymieniona praca zajmuje się *operacjami funkcyjnemi*. *Równanie Fredholma* dało autorowi asumpt do pracy nad *równaniami funkcyjnemi* w szerokim zakresie. Wychodząc z bardzo ogólnych założeń buduje autor specyficzną algebrę, którazawiera w sobie nietylko *rachunek wektorów*, *liczb zespolonych* it.d. jako szczególne przypadki, lecz także *algebryfunkcyjne* w 8 przez autora specjalnie badanych *przestrzeniach funkcyjnych*» [53]. [Згадана робота стосується функціональних операцій. Рівняння Фредгольма дало автору поштовх до роботи над функціональними рівняннями в широкому діапазоні. Виходячи з дуже загальних припущень, автор будує конкретну алгебру, яка включає не тільки обчислення векторів, комплексних чисел тощо. Водночас застосовано принципи функціональної алгерби у розрізі 8 функціональних просторів].

Отже, специфічна термінологічна лексика, відображена у книзі М. Урбанека, стосувалася функціонального аналізу – «важливого розділу математики, в якому досліджуються властивості функціоналів, як законів, що ставлять у відповідність множинам функцій множини чисел, і операторів, як законів, що ставлять у відповідність одній множині функцій іншу множину функцій, заданих в нормованих метричних просторах, у тому числі гільбертових, метризованих за Лебегом» []. С. Банах був одним із найактивніших розробників функціонального аналізу, тому його праці були перекладені багатьма мовами світу.

Л. Маліграндa, зауважував: «Український математик Мирон Зарицький переклав українською мовою в 1939-1940 рр. основну працю С. Банаха, але книгу було опубліковано лише 1948 р. зі зміненою титульною сторінкою «Курс функціонального аналізу», додавши в дужках на другій сторінці «Лінійні операції». Цей переклад книги Банаха був схвалений як довідник в університетах і навчальних закладах України і надрукований тиражем сорока восьми тисяч примірників. Російський переклад Л. І. Тучинського з’явився в 2001 р. в Іжевську

на 272 сторінках, надрукований тиражем тисяча примірників і з двосторінковою передмовою, написаною В. Тихомировим» [48].

Водночас можемо стверджувати, що М. Урбанек, не маючи ґрунтовної математичної освіти, часто некоректно використовує певні математичні терміни функціонального аналізу. Натомість констатуємо досить високий показник цитування праці С. Банаха «Rachunek różniczkowy i całkowy», опубліковану у Львові у 1929 р. У передмові до книги визначний математик писав: «Książka niniejsza przeznaczona jest do wstępnego studium rachunku różniczkowego i całkowego. Po przeczytaniu jej czytelnik może z korzyścią przystąpić do dzieł obszerniejszych. Staraliśmy się podać najważniejsze twierdzenia i to o ile możności z dowodami. Kilka jednak twierdzeń wypowiedzieliśmy bez uzasadnienia; uważaliśmy bowiem, że metody dowodów tych twierdzeń są za trudne do opanowania we wstępnym studium» [41]. [Ця книга призначена для вступного вивчення диференціального та інтегрального числення. Прочитавши його, читач може з користю переходити до більш довгих творів. Ми намагалися представити найважливіші теореми і, наскільки це можливо, з доказами. Однак ми зробили кілька заяв без обґрунтування; ми вважали, що методи доведення цих теорем були надто важкими, щоб опанувати їх у попередньому дослідженні].

Серед термінів функціонального аналізу М. Урбанек використовує такі: *definicja ciągu* (укр. *послідовність* – функція визначена на множині натуральних чисел, яка набуває значення на об’єктах довільної природи *ciągi monotoniczne* (укр. *монотонні послідовності* – послідовність, в якій кожен член є меншим (більшим, не меншим, не більшим) за член послідовності ; *ciągi ograniczone* (укр. *обмежені послідовності* називаються обме женими, якщо , тобто множина їх значень є обмеженою); *działania na ciągach* (укр. *арифметичні операції над послідовностями*: *{xn}i {yn}*- дві числові послідовності: *n n x y ∈ ∀ \ ` n∈ , X = \;* сумою послідовностей {xn}і {yn} називається: *{ } { 1 1 2 2 , ,..., ,... n n n n x y + = x + y x + y x y + }*); *granica ciągu monotonicznego* (укр. *границя монотонної послідовності*); *ogólna definicja granicy ciągu* (укр. *загальне визначення границі послідовності)*; *pewne kryterium zbieżności* (укр. *ознаки збіжності*); *działania na*

ciągach zbieżnych (укр. *операції над збіжними послідовностями*); *ciągi rozbieżne do* ±∞ (укр. *розбіжні послідовності до* ±∞); *twierdzenia o ciągach rozbieżnych do* ±∞ (укр. *теореми послідовності, що розходяться до* ±∞); *odcinki ciąg* (укр. *відрізки послідовності*); *ciągi różniące się tylko porządkiem wyrazów* (укр. *послідовності, що відрізняються лише порядком доданків*); *pojęcie przybliżenia* (укр. *поняття наближення*); *definicja granicy* (укр. *визначення границі* – одне з основних понять математики, яке означає, що деякий об'єкт, змінюючись, нескінченно наближається до певного сталого значення; точний зміст отримує лише при наявності коректного визначення поняття близькості між елементами (точками) множини, в якій вказана величина набуває значення).

Звичайно, М. Урбанек обрамляє специфічну терміносистему в художні фрейми розкриття основної теми твору. Читач отримує своєрідну «поетизовану» форму математичних знань. Наприклад, «Вони годинами просиджували у кав'ярнях: спершу у «Ромі», потім також у «Шотландській кав'ярні». Мазур креслив на мармуровій стільниці одиноку лінію або якийсь математичний символ на зразок *y=f(x)* і обидва вдивлялися у напис як загіпнотизовані. «Символи – ніби кришталева куля – допомагали нам зосереджувати увагу», – згадував Улям. Багато років по тому, вже під час роботи над атомною бомбою, він організував подібні засідання Корнеліусом Евереттом, однак вони відбувалися не кав'ярні» [32, с. 76]. («*Spędzali godziny w kawiarniach: najpierw w Romie, potem także w Kawiarnia Szkocka. Mazur rysował na marmurowym blacie pojedynczą linię lub jakiś symbol matematyczny, taki jak y=f(x), a oni oboje wpatrywali się w napis jak zahipnotyzowani. „Symbole, niczym kryształowa kula, pomagały nam skupić uwagę", – wspomina Ulyam. Wiele lat później, podczas pracy nad bombą atomową, organizował podobne spotkania z Corneliusem Everettem, ale nie odbywały się one w kawiarni*» [53]).

Помітно, що М. Урбанек досить акуратно використовує математичну термінологію, обираючи лише ті лексеми та формули, які не потребують фахового аналізу: «П'єр Ферма на полях книжки написав, що знайшов доведення твердження, що для натурального числа *n≥2* не існують такі натуральні числа *x*,

y, z, які б задовольняли рівняння $x^n + y^n = z^n$» [32, с. 103]. («*Pierre Ferma napisał na marginesie książki, że znalazł dowód twierdzenia, że dla dodatniej liczby całkowitej n≥2 nie istnieją dodatnie liczby całkowite x, y, z spełniające równanie* $x^n + y^n = z^n$» [53])

Висновки до Розділу 3. М. Урбанек у біографічній хроніці «Геніальні. Львівська математична школа» використовує художні техніки документального портретування головних героїв: відтворює не лише фактичні біографічні дані, але й наділяє кожного персонажа психологічними характеристиками, часто вдаючись до засобів комічного. Крізь біографію кожного відомого математика автор подає цілісну соціокультурну картину суспільства початку – середини XX ст.

Одним із основних мовностилістичних засобів біографічного опису героїв постає термінологічна лексика. М. Урбанек намагається за допомогою математичної терміносистеми персоналізувати здобутки кожного представника Львівської математичної школи.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра «Проблема історичної правди у романі Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа»: мовностилістичні особливості» ми визначили теоретико-методологічні основи сучасної художньої документалістики, з'ясували дисбаланс підходів та основних дефініцій цього художньо-публіцистичного формату у сучасному літературному процесі. Вважаємо функціонування жанру художньої документалістики самобутнім явищем східноєвропейської літератури, яке поєднує типологічні ознаки художньої літератури та фактографічної подачі історіографії.

У ході дослідження нам вдалося порівняти підходи західноєвропейської та вітчизняної науки до феноменів фікційної та нефікційної літератури. З'ясували основні принципи градації літературних та нелітературних жанрів у польському літературознавстві. Так, поняття «literatura faktu» використовується польськими ученими для позначення різновидів документального письма про автентичні події, що відбувалися в історичному часі, у реальному географічному та соціальному просторі. «Powieść reportażowa» / репортажний роман ґрунтується на достовірному, актуальному матеріалі, а найважливіша роль у ньому відводиться достовірному опису предмета, що змушує використовувати характерні способи репортажної оповіді.

Нами було визначено жанрову специфіку твору «Геніальні. Львівська математична школа». В українській та польській оглядовій публіцистиці цей твір репрезентовано як роман. Утім, наш аналіз творчого беґраунду М. Урбанека та жанрово-стилістичний підхід до вивчення твору дозволяє нам маркувати його як біографічну хроніку. Автор вдається до наслідування журналістського, репортажного, формату викладу матеріалу (чітка прив'язка до конкретних дат, персоналій, точна вказівка та опис місця події, а апелювання до архівних даних і спогадів очевидців). Водночас М. Урбанек активно використовує техніки портретування головних героїв твору: надає вчинкам персонажів психологізму, навантажує образ певними комічними оповідками, формуючи в уяві реципієнта

абсолютно живий образ представників Львівської математичної школи – С. Банаха, Штейнгауза, С. Уляма, С. Мазура та ін.

М. Урбанек у біографічній хроніці «Геніальні. Львівська математична школа» вдається до цікавих прийомів сюжетно-композиційного моделювання художньої дійсності. Основним тлом і, по суті, автономним образом постає місто Львів. Ба більше, автор робить образ міста «цементуючим» матеріалом усієї композиції твору, відображаючи його характер, атмосферу та настрій. «Шотландська кав'ярня» стала епіцентром усіх подій біографічної хроніки. Публіцист описує кожну деталь інтер'єру закладу, меню і, звичайно, «шкоцьку книгу», куди записувалися усі математичні відкриття С. Банаха, Штейнгауза, С. Уляма, С. Мазура та ін.

Констатуємо, що авторська стратегія конструювання історичної правди в історичній біографічній хроніці Маріуша Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа» побудована за принципами поєднання чіткої фактологічної бази, заснованої на документованих спогадах очевидців, архівних даних, відображених публіцистом у бібліографічних посиланнях на книгу. Згодом публіцист розповідає про Львівську математичну школу у «поетизованому» ключі: «математична школа увійшла в історію математики і стала легендою. Вона народилася у 1916 році в Краківському парку Планті і розквітла за мармуровим столом Шотландської кав'ярні у Львові. Все, що від нього залишилося, – це простий зошит із записаними завданнями та роботами, які й сьогодні формують фундамент кількох галузей математики. І історії про надзвичайних людей. Засновниками школи були Стефан Банах, математичний геній, який так і не закінчив навчання, та Гуго Штайнгауз, який з таким же успіхом міг би викладати польську мову, як і математику» [54].

М. Урбанек у творі «Геніальні. Львівська математична школа» вдається до колективного портретування визначних математиків – людей, які проживали трагедію українського міста у міжвоєнний період: радянська окупація, поширення у європейських країнах фашистської ідеології, сегрегація українців та євреїв, Друга світова війна. Завдяки такому прийому публіцист пов'язує різні

типажі через опис окремих портретних деталей соціуму і героя на тлі певної доби. Звичайно, це увиразнює документальний текст, наповнює його живими емоціями.

У біографічній хроніці М. Урбанека «Геніальні. Львівська математична школа» лексичне розмаїття представлене математичною терміносистемою. По суті, увесь термінологічний спектр біографічної хроніки стосувався функціонального аналізу, основним розробником якого є С. Банах. М. Урбанек обрамляє специфічну терміносистему в художні фрейми розкриття основної теми твору. Читач отримує своєрідну «поетизовану» форму математичних знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акіншина І. М. Жанрово-стильові особливості художньо-біографічної прози 80-90-х років ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук ступеня к. філол. н: 10.01.01 Українська література. Дніпро : Дніпровський національний університет ім. О. Гончара, 2005. 19 с.

2. Андрухів І. О. Політика радянської влади у сфері релігії та конфесійне життя на Прикарпатті в 40-80-х роках ХХ ст. Історико-правовий аналіз : автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01. Ужгород : Ужгород. нац. ун-т. , 2006. 36 с.

3. Бовсунівська Т. Когнітивна жанрологія та поетика. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. 180 с.

4. Валєвський О. Л. Біографія в контексті філософського аналізу. *Філософська і соціологічна думка*. 1989. № 8. С. 45-53.

5. Варикаша. М. М. Література non-fiction: поміж фактом і фікцією. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: Міжвуз. зб. наук. ст*. 2010. Вип. XXIII, ч. 3. С. 28-39.

6. Веселовський С. Ідентифікації громадян України як чинник її зовнішньополітичного розвитку: автореф. дис... к. політ. наук: 23.00.02; НАН. 2012, 22 с.

7. Вівчарик М. Українська нація: шлях до самовизначення: монографія. Київ : Вища школа, 2001. 287 с.

8. Воротченко В.О, Сітко А.В. Нон-фікшн як особливий феномен лінгвістичного перекладознавстава. *Modern philological research: a combination of innovative and traditional approaches: Conference Proceedings, April 27–28*. Tbilisi: Baltija Publishing, Sulkhan-Saba Orbeliani Teaching University, 2018. Pp. 96-99.

9. Галич А. О. Жанрові модифікації портретного дискурсу в документалістиці ХХ – початку ХХІ ст. Автореф. дис… д. філол. н. : 10.01.01

– українська література. Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017. 38 с.

10. Галич О. А. Українська документалістика на зламі тисячоліть: специфіка, генеза, перспективи: монографія. Луганськ: Знання, 2001.246 с.

11. Галич О. А., Дацюк О. О., Мороз Л. В. Художня біографія: проблеми теорії та історії: монографія. Рівне, 1999. 94 с.

12. Галич О. А. У вимірах non-fiction: щоденники українських письменників ХХ століття: монографія. Луганськ : Знання, 2008. 200 с.

13. Ганжа А. Лінгвопрагматика кінотексту сучасної документалістики про І. Франка. *Культура слова*. 2016. Вип. 85. С. 175-182.

14. Головченко Н. «Блокпост», або Формула успіху Бориса Гуменюка. URL : https://www. facebook.com/notes/nina-golovchenko/блокпост-або-формула-успіху-бориса-гуменюка/1658373594429884/

15. Данильченко І. Є. Трансформація історичної правди в художню у творах української художньої біографії: дис. … к. філол. н.: 10.01.06 Теорія літератури. Рівне : Рівненський державний гуманітарний університет. 1996. 191 с.

16. Дацюк О. О. Особливості жанрової еволюції сучасної художньої біографі : автореф. дис. на здобуття ступеня к. філол. наук: 10.01.06 Теорія літератури. Рівне : Рівненський державний гуманітарний університет, 1997. 16 с.

17. Золотар І. Стефан Банах. Кав'ярня "Шкоцька". *Складні сторінки спільної історії: розповідаючи про Другу світову війну у Львові: матеріали для гідів.* Львів : ReHERIT, 2019. С. 56-60.

18. Іванишин П. В. Національно-екзистенціальна інтерпретація (основні теоретичні та прагматичні аспекти) : моногр. НАН України, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка. Дрогобич : Відродження, 2005. 308 с.

19. Ігнатів Н. Є. Жанрові пошуки художньої документалістики 1970-1990-х років: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.06. Дніпро: Дніпропетровський державний університет, 1998.18 с.

20. Колінько О. Нон-фікшн як особливий феномен сучасної белетристики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2016. № 24. Том 2. URL: http:// www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v24/part_2/24.pdf.

21. Колошук Н. Нефікційна література (документалістика) як маргінальне явище мультикультурного процесу сучасності: українська ситуація. *Питання літературознавства: науковий збірник. Чернівці*: Чернівецький національний університет. 2009. Вип. 78. С. 215-223.

22. Коцюбинська М. Історія, оркестрована на людські голоси. Екзистенційне значення художньої документалістики для сучасної української літератури. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 70 с.

23. Львівська математична школа. *Велика українська енциклопедія*. URL: https://vue.gov.ua/Львівська математична школа (дата звернення: 31.10.2024)

24. Мельничук Б. І. Проблема історичної та художньої правди в українській історико- біографічній літературі (від початків до сьогодення): дис... д-ра філол. наук: 10.01.01: Чернівецький держ. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 1996. 400 л.

25. Мельничук Б. І. Випробування істиною: проблема історичної та худож. правди в укр. іст.- біогр. л-рі (від початків до сьогодення) Київ : Академія, 1996. 272 с.

26. Морозова Є.Ф. Документальна література. Українська літературна енциклопедія. Т. 2. Київ : Українська Радянська Енциклопедія, 1990. С. 85.

27. Плічко А. Зауваження до книжки: Mariusz Urbanek, Genialni. Lwowska szkoła matematyczna. *Математичний вісник Наукового товариства*. 2016. Вип. 13. С. 130-135.

28. Складні сторінки спільної історії: розповідаючи про Другу світову війну у Львові: матеріали для гідів. Львів : ReHERIT, 2019.

29. Скнаріна О. Константні риси документально-художньої прози. *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2008. Вип. 6. С. 139-149.

30. Скнаріна О. Ю. Особистісне і документальне в мемуарній біографічній прозі (на матеріалі української літератури кінця XX ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 0.01.06 Теорія літератури. Тернопіль, 2007. 20 с.

31. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія. С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ : Інститут соціології НАН України, 2022, 410 с.

32. Урбанек М. Геніальні. Львівська математична школа. Львів : ВНТЛ-Класика, 2016. 336 с.

33. Царик Л. Творча біографія Уласа Самчука як фактор формування життєвого досвіду та соціокультурного становлення студентів та школярів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Літературознавство*. 2020. Вип. 52. С. 156-168.

34. Цяпа А. Г. Автобіографія як проекція творця та національної літературно-культурної традиції (Улас Самчук, Еліас Канетті) : дис. на здобуття наук. ступ. к. філол. н. : 10. 01. 05 Порівняльне літературознавство. Тернопіль : Націон. педагог. ун-т імені Володимира Гнатюка, 2006. 197 с.

35. Черкашина Т. Ю. Наративні особливості художньо-біографічної прози: автор і читач : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. філол. н. : 10.01.06 Теорія літератури. Тернопіль, 2007. 20 с.

36. Юрик Я. М. Вплив ідентичності на формування архітектури Львова у XX ст. : дис. канд. арх. 18.00.01 НУ «Львівська політехніка», 2012. 38 с.

37. Adamczewska I. Powieść reportażowa czy dziennikarska? Uwagi o międzywojennej twórczości prozatorskiej Jalu Kurka. Acta universitatis Lodziensis folia litteraria polonica. 2015. 2(28). Pp. 253-274.

38. Culler J. Literary Theory: A Very Short Introduction. Oxford University Press, 2001. 158 p.

39. Domoradzki S., Pawlikowska-Brożek S., Zariczny M. Stefan Banachw świetle archiwaliów. *Stefan Banach. Niezwykłe życie i genialnamatematyka, wyd. III (E. Jakimowicz, A. Miranowicz, red.)*. Kraków : Wyd. Impul. 2010. Pp. 107-123.

40. Henderson D. Banach's space: Lviv and the Scottish Cafe. *Condensed Matter Physics*. 2004. Vol. 7. No. 4(40). Pp. 679-682.

41. Kaluza R. The Life of Stefan Banach. (A. Kostant and W. Woyczy´nski, translators and editors). Boston : Birkhauser, 1996. 232 p.

42. Kapuścińsk R. Cesarz. Warszawa : wyd. Czytelnik, 2004. 358 p.

43. Czytaj więcej na. URL : https://www.bryk.pl/wypracowania/jezyk-polski/materialy-do-matury/25341-literatura-faktu-a-powiesc-reportazowa.html#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=other

44. Legierska A. Maths, Madness and the Manhattan Project: the Eccentric Lives of Steinhaus, Banach and Ulam. *Culture.pl.* Jan. 19. 2021. URL : https://culture.pl/en/article/maths-madness-and-the-manhattan-project-the-eccentric-lives-of-steinhaus-banach-and-ulam

45. Leochko D., Rossi T. Guiding Readers Through Non-fiction: Effective Strategies for Small-group Instruction. Portage & Main Press, 2007. 180 p.

46. Literatura faktu – czym jest i co warto obecnie przeczytać? *Virtualo.pl*. URL : https://virtualo.pl/blog/literatura-faktu-czym-jest-i-co-warto-obecnie-przeczytac-w362/

47. Lwowska szkoła matematyczna. Wikipedia. Wolną encyklopedię. URL : https://pl.wikipedia.org/wiki/Lwowska_szko%C5%82a_matematyczna.

48. Maligranda L. Review of the book by Mariusz Urbanek, "Genialni – Lwowska Szko la Matematyczna" (Polish) [Geniuses – the Lvov school of mathematics], Wydawnictwo Iskry, Warsaw 2014, 283 pp. *Matematychni Studii*. 2018. V.50. No.1. Pp.105-112.

49. Maths T. Café Mathematics in Lvov. *ThatsMaths*. 2015. March, 5. URL : https://thatsmaths.com/2015/03/05/cafe-mathematics-in-lvov/

50. Niedzielski Cz. Literatura faktu. *Encyklopedia PWN*. URL : https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/literatura-faktu;3933199.html

51. Farner G. Literary Fiction: The Ways We Read Narrative Literature. Bloomsbury Publishing, 2014. 336 p.

52. Prytuła Ja. Doktoraty z matematyki i logiki na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie w latach 1920-1938. *Dzieje matematyki Polskiej, Praca zbiorowa pod redakcj¸a Witolda Wi¸esława, Instytut Matematyczny Universytetu Wrocławskiego*. Wrocław. 2012. 311 s.

53. Urbanek M. Genialni. Lwowska szkoła matematyczna. Warszawa : Iskry, 2014. 283 s. URL : https://publio.pl/genialni-mariusz-urbanek,p110196.html.

54. Piękne umysły. Lwowska szkoła matematyczna. Warszawa : Ośrodek KARTA, 2016. URL : https://kodujzklasa.ceo.org.pl/sites/kodujzklasa.ceo.org.pl/files/lwowska_szkola_matematyczna_12.12.2016_bez_fotki_0.pdf

ДЕКЛАРАЦІЯ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗНУ

Я, *Кривенко Валерій Геннадійович*, студент магістратури
денної форми навчання
філологічного факультету
спеціальності *035 «Філологія»*
освітньої програми *035.033 «Переклад та міжкультурні комунікації»*
спеціалізації *035.033 «Слов'янські мова та література (переклад влючно), перша – польська»*

адреса електронної пошти kryvenko.v.@gmail.com

підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота магістра на тему «Культурні маркери ідентичності українців в умовах вимушеної еміграції» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ В. Г. Кривенко

Дата _____ Підпис _____ І. С. Бондаренко